

Κατάσχεση και Αναγκαστική Εκποίηση Μετοχών Ανώνυμης Εταιρείας

Μανώλης Τρούλης

1. Η κατάσχεση μετοχών

1.1. Εφαρμοστέο δίκαιο

Η κατάσχεση κινητών, ακινήτων και ειδικών περιουσιακών στοιχείων, στα πλαίσια της αναγκαστικής εκτέλεσης αποτελεί το ύστατο μέσο του δανειστή, προκειμένου να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις έναντι του οφειλέτη του.

Η κατάσχεση μετοχών ανώνυμης εταιρείας γίνεται σύμφωνα με τα άρθρα 953 – 991 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (ΚΠολΔ), που αφορούν στα κινητά πράγματα. Αυτές οι διατάξεις εφαρμόζονται τόσο στις ανώνυμες μετοχές, δηλαδή σε αυτές που δεν κατονομάζεται ο δικαιούχος, όσο και στις ονομαστικές μετοχές, δηλαδή σε αυτές στις οποίες αναγράφονται τα στοιχεία του δικαιούχου. Ωστόσο, για να επιβληθεί κατάσχεση στις μετοχές ανώνυμης εταιρείας πρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα σε εισηγμένες και μη εισηγμένες μετοχές στο χρηματιστήριο αξιών. Και τούτο διότι εάν πρόκειται για μετοχές εγγεγραμμένες στο Δελτίο του Χρηματιστηρίου Αξιών εφαρμόζεται ειδικότερα το άρθρο 967 παράγραφος 1 ΚΠολΔ, το οποίο ρυθμίζει ως τόπο εκποίησής τους το χρηματιστήριο.

1.2. Διαδικασία επιβολής της κατάσχεσης

Για να διατάξει την κατάσχεση μετοχών, το δικαστήριο εξετάζει τη νομιμότητα και τη σκοπιμότητα της επιβολής αυτού του μέτρου, ενώ μπορεί να ορίσει και άλλα, κατά την κρίση του, πρόσφορα μέτρα για την ικανοποίηση της απαίτησης του δανειστή. Αυτό σημαίνει, ότι απαιτείται η ύπαρξη εκτελεστού τίτλου, η περιαφή του με τον εκτελεστήριο τύπο, η επίδοση της επιταγής προς πληρωμή και η τήρηση των όρων περί ενεργητικής και παθητικής νομιμοποίησης, αλλά και γενικά των διατάξεων του ΚΠολΔ σχετικά με τις αντιρρήσεις και την άσκηση ανακοπής κατά της εκτέλεσης. Οι ακυρότητες του τίτλου, της προδικασίας της αναγκαστικής εκτέλεσης και τα ελαττώματα της απαίτησης προβάλλονται και εδώ με αντιρρήσεις και ανακοπή (άρθρα 933 - 940 ΚΠολΔ), μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών, που αρχίζει από την επίδοση της απόφασης που επιτρέπει την κατάσχεση στον οφειλέτη κατά του οποίου θα επιβληθεί αυτό το μέτρο.

2. Η διαδικασία εκποίησης των μη εισηγμένων στο χρηματιστήριο μετοχών

Ο δικαστικός επιμελητής, εφόσον λάβει τη σχετική εντολή και τον εκτελεστό τίτλο, προβαίνει στην κατάσχεση και την αφαίρεση των μετοχών από τα χέρια του οφειλέτη ή την κατάσχεση των μετοχών του οφειλέτη που βρίσκονται στα χέρια του δανειστή ή τρίτου πρόθυμου να τις αποδώσει. Στην έκθεση κατάσχεσης γίνεται πλήρης περιγραφή των μετοχών και των στοιχείων της εταιρείας. Στη συνέχεια, οι αφαιρούμενες μετοχές

κατατίθενται αμελλητί στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και δεν παραδίδονται σε μεσεγγυούχο. Ακολουθεί η εκτίμηση των μετοχών, η οποία γίνεται από το δικαστικό επιμελητή και σε ορισμένες περιπτώσεις με τη σύμπραξη είτε της αρμόδιας ΔΟΥ της ανώνυμης εταιρείας είτε δύο (2) οικονομολόγων πραγματογνωμόνων. Τέλος, ο δικαστικός επιμελητής καταθέτει τα απαιτούμενα έγγραφα σε συμβολαιογράφο για τη διενέργεια του πλειστηριασμού, αφού προηγουμένως λάβει τις μετοχές από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

3. Η διαδικασία εκποίησης των εισηγμένων στο χρηματιστήριο μετοχών

Η διαδικασία εκποίησης των εισηγμένων στο χρηματιστήριο μετοχών είναι σύνθετη και η απόφαση του νομοθέτη να επιτρέψει την εκποίησή τους, αποβλέπει στην ενίσχυση της θέσης του δανειστή, ο οποίος δύναται να επιδιώξει την κατάσχεσή τους.

Η κατάσχεση των ως άνω μετοχών χωρεί εφόσον τηρηθούν οι διατυπώσεις του νόμου και των εγκυκλίων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Έτσι, σύμφωνα με το νόμο 3152/2003 «Περί ίδρυσης και εποπτείας χρηματιστηρίων και οργανωμένων αγορών, νέες αρμοδιότητες της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και τροποποιήσεις χρηματιστηριακής νομοθεσίας και άλλες διατάξεις», οι αρμοδιότητες για τη χορήγηση άδειας εκποίησης και το διορισμό μέλους του χρηματιστηρίου προς εκποίηση κατασχεμένων μετοχών ανήκουν στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Περαιτέρω, οι Εγκύκλιοι υπ' αριθμόν 28/15.02.2006 και 42/18.06.2009 της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ρυθμίζουν τις διαδικασίες για την αναγκαστική εκποίηση των εισηγμένων μετοχών ως ακολούθως:

- (α) Ο επισπεύδων δανειστής, δηλαδή ο δανειστής που έχει εκκινήσει τη διαδικασία της κατάσχεσης των μετοχών, υποβάλλει στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς γραπτό αίτημα για το διορισμό μέλους του Χρηματιστηρίου Αθηνών που θα διενεργήσει την εκποίηση και, εφόσον απαιτείται, για τη χορήγηση άδειας για τη διενέργεια της εκποίησης, καθώς και τα κατά περίπτωση απαιτούμενα έγγραφα. Ειδικότερα:
- Σε περίπτωση που οι μετοχές βρίσκονται σε λογαριασμό χειριστή ή στον Ειδικό Λογαριασμό του Συστήματος Άυλων Τίτλων εφαρμόζονται οι διατάξεις του ΚΠολΔ περί κατάσχεσης στα χέρια τρίτου (άρθρα 982 - 991), καθώς οι μετοχές δεν βρίσκονται στα χέρια του οφειλέτη. (άρθρο 49 παράγραφος 4 του νόμου 2396/1996 «Επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και των πιστωτικών ιδρυμάτων και άυλες μετοχές».

- Σε περίπτωση που χειριστής των κατασχεμένων μετοχών είναι ο ίδιος ο οφειλέτης ή ο ίδιος ο επισπεύδων εφαρμόζονται τα άρθρα 953 – 981 του ΚΠολΔ περί κατάσχεσης κινητών.
 - Σε περίπτωση που οι μετοχές έχουν ενεχυριασθεί ακολουθούνται οι γενικές διατάξεις, με την προϋπόθεση ότι έχει χορηγηθεί δικαστική άδεια για τη διενέργεια πλειστηριασμού κατά το άρθρο 1228 ΑΚ ή εκτελεστός τίτλος του άρθρου 904 ΚΠολΔ κατά το άρθρο 1237 ΑΚ.
 - Αν οι μετοχές έχουν ενεχυριασθεί κατά τις διατάξεις του ν.δ. της 17.7/13.8.1923 απαιτούνται η σύμβαση ενεχύρου, η επιταγή προς πληρωμή με διορισμό συμβολαιογράφου, οι εκθέσεις επίδοσης του δικαστικού επιμελητή και η ενημέρωση εμπλεκομένων σε ενέχυρο, η οποία εκδίδεται από το Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών.
 - Αν οι μετοχές είναι μέρος πτωχευτικής περιουσίας απαιτείται ο διορισμός οριστικού συνδίκου και απόφαση δικαστηρίου για την εκποίησή τους ως τμήματος της πτωχευτικής περιουσίας.
- (β) Η ημερομηνία πλειστηριασμού ορίζεται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του ΚΠολΔ, δηλαδή από τον δικαστικό επιμελητή στην κατασχετήρια έκθεση. Ωστόσο, για πρακτικούς λόγους, που αφορούν στην εξέταση της πληρότητας των φακέλων, στην πράξη, η ημερομηνία αποτελεί προϊόν συμφωνίας μεταξύ δικαστικού επιμελητή και αρμόδιου υπαλλήλου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.
- (γ) Στη συνέχεια, εφόσον τα υποβληθέντα δικαιολογητικά είναι πλήρη, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς χορηγεί την άδεια εκποίησης, η οποία κοινοποιείται στα εμπλεκόμενα μέρη και τις αρμόδιες αρχές.
- (δ) Ακολουθεί ο διορισμός μέλους του χρηματιστηρίου που θα διενεργήσει την εκποίηση. Το εν λόγω μέλος δεν μπορεί να ανήκει στον ίδιο επιχειρηματικό όμιλο ή ομάδα συμφερόντων με τον επισπεύδοντα δανειστή.
- (ε) Με απόφαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς χορηγείται, όπου απαιτείται, η άδεια εκποίησης, διορίζεται το μέλος του χρηματιστηρίου που θα διενεργήσει την εκποίηση, και καθορίζονται οι προς εκποίηση αξίες (τίτλος κι αριθμός τεμαχίων) η ημερομηνία, η ώρα και ο χώρος διενέργειας της εκποίησης.
- (στ) Τέλος, ο ενεχυρούχος δανειστής υποβάλει αίτημα προς το Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών για τη μεταφορά των προς εκποίηση μετοχών στο λογαριασμό αξιών του δανειστή με χειριστή το μέλος του Χρηματιστηρίου Αθηνών, που θα διενεργήσει την εκποίηση.

Το τελικό στάδιο της εκποίησης πραγματοποιείται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 99 του Κανονισμού του Χρηματιστηρίου Αξιών, δηλαδή στην ουσία με ηλεκτρονική διαβίβαση εντολών μέσω τερματικού του ΟΑΣΗΣ, που επιτρέπει την παρακολούθηση της διαδικασίας εκποίησης, παρουσία συμβολαιογράφου. Εάν δεν επιτευχθεί η εκποίηση όλων των μετοχών τη συγκεκριμένη ημέρα, η διαδικασία επαναλαμβάνεται για το εναπομείναν υπόλοιπο την επόμενη ημέρα. Εάν και την επόμενη ημέρα παραμείνει υπόλοιπο, τότε συμφωνείται νέα ημέρα εκποίησης του υπόλοιπου των μετοχών.